

IBOLYA TIBOR

A dánosi rablógyilkosság ügyésze

- Dr. Gáll Endre -

Budapest, 2012

IBOLYA TIBOR

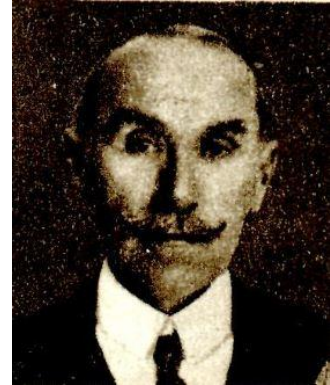
A dánosi rablógyilkosság ügyésze

- Dr. Gáll Endre -

Gáll Endre 1868. július 16-án született Nagykőrösön református családban, Gáll Ferenc és Ács Judit gyermekeként. Apja Nagykőrös aljegyzője, levéltárosa, tanácsnoka, majd táblabíró, végül a Kecskeméti Királyi Törvényszék első elnöke volt, akit szolgálataiért a király a Lipót renddel tüntetett ki.¹Gimnáziumba Bécsújhelyen és Kecskeméten a piaristákhoz járt. A jogi egyetemet Budapesten és Heidelbergben végezte, a heidelbergi diákéveit később legszebb emlékei közé sorolta. Három évig joggyakornok a budapesti, egy évig aljegyző a pestvidéki törvényszéken. 1894-ben albíró Jászberényben, 1896-ban alügyész Debrecenben, 1898-ban Budapestre helyezik és itt nevezik ki ügyésszé.²1901-ben jogtudori oklevelet szerez, majd 1904-ben az ügyvédi szakvizsgát is letette.

1905-ben az ún. darabont kormány bukása után került a Pestvidéki Királyi Ügyészség élére, ahol saját bevallása szerint egyik fő feladata a vármegyével kialakult rossz viszony helyrehozása volt.³

Koronaügyészként egy vele készült interjúban élete legnagyobb bűnügyének, amiben részt vett a „*dánosi cigányok bűnügyét*” nevezte. Az eset 1907. július 19-ről 20-ra virradó éjjel Dánoson (ma Dánszentmiklós) történt, ahol egy cigánykaraván tagjai bestiális módon meggyilkolták Szarvas István csárdatulajdonost és családját, valamint egy odatévedt kocsist. Az áldozatok egyikét a csárdatulajdonos 17 éves nevelt lányát a meggyilkolása előtt meg is erőszakolták az elvetemült tettesek, majd felgyújtották a csárdát. Az ügy a korabeli magyar társadalomból rendkívül erős emocionális reakciókat váltott ki. Gáll Endre, ahogy az említett interjúban is elmondta, éppen ezért rendkívül büszke volt arra, hogy abban elejétől a végéig egymaga látta el a közvádlói tevékenységet.⁴Ez egyébként csak az ügy tárgyalási ügyszakára volt igaz, az azt megelőző eljárás elején még dr. Publik Ernő alügyész végezte a gyakorlati ügyészi teendőket, így pl. ő vett részt az első helyszíni szemlén és az áldozatok ott megejtett igazságügyi boncolásán is. A bűncselekmény elkövetésének idején ugyanis Gáll Endre éppen nyári szabadságát töltötte és

1. ábra Gáll Endre a 20-as évek végén

¹ Gáll Ferenc 1834-ben született és 1909-ben halt meg. Feleségével, Ács Judittal 1863-ban esküdtek meg. A Gáll család közlése.

² Magyar Országgyűlési Almanach 1935-1940 http://www.ogyk.hu/e-konyvt/mpgy/alm/al935_40/52.htm

³ Újság. 1934. december 23.

⁴ Újság. 1934. december 23. A cikk szerint „a híres Kozma ügyészi tradíció az ő lelkiületében maradéktalanul lobog.”

valószínű, hogy az elemi felháborodás és a nyomozás kezdeti eredménytelensége miatt vette át 1907. július 29-én szabadságát megszakítva az ügyet Publik Ernőtől. A nyomozás addigi irányítóját „*a mostani rablógyilkossági ügyekben kifejtett fárasztó és nehéz közreműködése annyira megviseltek, hogy orvosi tanácsra kénytelen volt ma szabadságra menni pihenés céljából*”⁵ Ez valószínűen összefüggésben volt azzal is, hogy aznap váratlanul megjelent az ügyészségen dr. Czárán István budapesti királyi főügyész és beszámoltatta az alügyészt a nyomozás addigi eredményeiről. Publik Ernő gyors szabadságolására és Gáll Endre szabadságának megszakítására csak ez után került sor...⁶

1907. augusztus 6-án Aczél Nándor vizsgálóbíróval és a már elfogott gyanúsítottakkal Gáll Endre vonaton kiutazott Gyónra, ahol a gyanú szerint a dánosi rablógyilkosságot megelőzően rablást követtek el a cigánykaraván tagjai. Itt helyszíni szemlére és a sértett Fabók családdal történő szembesítésekre került sor, amelyek eredményre vezettek.⁷

1907. augusztus 19-én a vizsgálóbíró befejezettnek nyilvánította a nyomozást és a bűnvádi perrendtartásnak megfelelően a nyomozás iratait és a tárgyi bizonyítékokat eljuttatta az ügyészségre. Augusztus 21-én Gáll Endre és Bálint Ernő⁸ alügyész egész nap az anyagot tanulmányozták és megfogalmazták a „*megokolással*” együtt több ívre terjedő indítványukat a vizsgálóbíróhoz a vizsgálat és a vizsgálati fogság elrendelésére. Az indítvány már augusztus 22-én délután fél egykor a vizsgálóbíró asztalán volt, aki át is tanulmányozta azt, de mivel aznap éjszaka Bián egy gyilkosság történt, amelynek helyszínére ki kellett szállnia – Weinacht József biai gazdálkodót szúrták le a nyílt utcán⁹ – csak augusztus 24-én hozta meg Gáll Endre indítványának mindenben megfelelő határozatát a vizsgálat elrendeléséről.¹⁰ A vizsgálatot 18 személlyel szemben rendelték el, akik közül 14-en már előzetes letartóztatásban voltak, négy további személlyel szemben pedig köröző levél lett kibocsájtva. A vizsgálatot a gyóni rablás, a dánosi gyilkosság, rablás, nemi erőszak és gyűjtogatás,

⁵ Magyarország. 1907. július 30.

⁶ Az eset nem hatott ki az 1870-ben született Publik Ernő alügyész karrierjére, még 1907-ben ügyészi kinevezést kapott. 1927. szeptember 3-án a Budapesti Királyi Büntető Törvényszék ítélőtáblai címmel rendelkező bírájaként hunyt el. A Jogtudományi Közlöny 1927/18. száma mint „jó bírót” szép nekrológgal búcsúztatta.

⁷ Az ún. Surányi banda két nappal a dánosi büntényt megelőzően kirabolta és életveszélyesen bántalmazta Gyón községben Fabók Andrást és családját. A csendőrök tudtak a bűncselekményről és a cigányok menekülési útvonaláról, ismerték az ügy bizonyítékait – pl. egy helyszínen hagyott cigány nevekkal hímezett kendőt – ezért merték azonnal kijelenteni, hogy a feltételezett dánosi elkövetők a környéken garázdálkodó cigánykaraván tagjai közül kerülhettek ki. Minden ellenkező híresztelés ellenére ez volt tehát az alapja annak, hogy a csendőrök azonnal cigányokat gyanúsítottak a bűncselekmény elkövetésével.

⁸ Dr. Bálint Ernő (1873. január 1. – 1949. december 23.) Bálint Béla vasgyáros fiaként Budapesten született. Iskoláit és egyetemi tanulmányait is itt végezte, majd ügyvédi oklevelet szerzett. Négy év ügyvédi gyakorlat után ügyészi pályára lépett, előbb a balassagyarmati majd a kecskeméti ügyészség szolgálatában. 1906-ban került a pestvidéki ügyészséghez. 1917-ben a budapesti ügyészséghez helyezték át, majd a fiumei ügyészség vezetője lett. 1918-ban ismételtén Budapestre helyezték, ahol a forradalmak után a proletárdiktatúra pénzügyi visszaéléseinek felderítésével bízták meg és a budapesti törvényszéken működő rögtönítélő bíróság statáriális ügyészévé nevezték ki. Ebben a minőségében két éven keresztül járt el, majd a budapesti ügyészségen dolgozott. 1927-ben már főügyész-helyettesi címmel és jelleggel felruházott ügyész volt, aki ténylegesen is helyettesítette a főügyészt. 1937-ben még dolgozott. A Belgrád rakpart 13-15 szám alatti sarokházban élt, abban a bérházban, amelyet rokona Bálint Sándor és felesége Holländer Karolin építtetett 1910-1912-ben. Feleségétől Spett Rózától egy fia és egy lánya született.

⁹ Magyar Nemzet 1907. augusztus 22.

¹⁰ Magyarország. 1907. augusztus 25.

orgazdaság, a Tégláson Fogarasi Gyula csendőr őrmester sérelmére elkövetett hatóság elleni erőszak és emberölési kísérlet,¹¹ továbbá egy Tápiószőlő¹² és Pusztavacson elkövetett rablás gyanúja miatt rendelte el a vizsgálóbíró, amely bűncselekményeket a részben már elfogott cigánykaraván számlájára írtak.

A Pestvidéki Királyi Ügyészség vezetőjeként Gáll Endre tagja volt a megyei közigazgatási bizottságnak is, amelynek augusztusi ülésén megemlítette a dánosi gyilkossággal szomorú aktualitásra szert tett kóbor cigányok ügyét is. Mint mondta a közigazgatási bizottságnak kötelessége figyelni a „közbiztonsági” állapotokra, ezért ajánlotta, hogy féléves jelentésükben hívják fel a kormány figyelmét a cigányügy rendezésére. Jó igazgatási vezetőként természetesen az alkalmat kihasználva rögtön azt is ajánlotta, kérjék a megyei telefonhálózat kiterjesztését, „*hogy ezzel a bűnügyi adminisztrációt megkönnyítsék.*” Erre valóban szükség lett volna, mert az elégtelen telefonhálózat miatt az ügyészségnek komoly nehézséget okozott az ügyben országszerte nyomozó csendőrökkel történő kapcsolattartás.

A főtárgyaláson az ügyészség végül 17 emberrel szemben emelt vádat és a tanúk is addig nem látott számban kerültek megidézésre, ezért nyilvánvalóvá vált, hogy a tárgyalást a Pestvidéki Királyi Törvényszék épületében arra alkalmas terem híján nem lehet megtartani. A Budapesti Királyi Büntetőtörvényszéken szintén nem állt rendelkezésre megfelelő terem az abban az időben tárgyalt és a korabeli lapok törvényszéki tudósításaiban ugyancsak sűrűn szereplő Lengyel-Polónyi per¹³ miatt, ezért a tárgyalásra a Városház utcai vármegyeháza (ma Budapesti Főpolgármesteri Hivatal) közgyűlési termét választották ki. Az óriási érdeklődés miatt dr. Rónay Kamill kúriai bírő a bíróság elnöke napijegyeket bocsájtott ki, amelyeket pillanatok alatt elkapkodtak, de a tárgyalásnak helyt adó terembe így is csak tumultuózus jelenetek után lehetett bejutni, mert a jegy a terembe és nem az épületbe szólt, így ezt kihasználva rengetegen szorongtak a folyosón.

Az 1908. április 22. napjától május 29. napjáig – összesen 32 napon át tárgyalt – bűnügyben a vádat személyesen Gáll Endre képviselte, aki – mivel a terem máshogy nem lehetett berendezni – a bírői pulpituson foglalt helyet, kissé jobbra a középén helyet foglaló Rónay Kamill elnökbírótól jobbra ülő Kiss Sz. Sándor szavazóbírától. A másik szavazóbíró az elnöktől balra ülő K. Nagy Sándor volt. Az ügyész bírői pulpituson történő elhelyezése – amely valóban nem volt szerencsés megoldás – a korabeli sajtó egy részéből a bírői függetlenség megkérdőjelezésének gondolatát vetette fel.¹⁴

Mivel az ügyben esküdtbíróság járt el, Gáll Endre és a védők képviselőjeként eljáró Battlay Dezső feladata volt a 40 beidézett esküdtszéki tag közül az esküdtek kiválogatása, illetve a visszavetési jog gyakorlása. Gáll Endre érthető okokból elsősorban a nagyobb műveltségű

¹¹ A téglási ügyben csak Kolompár Balog Tuta volt érintett, aki fegyveresen állt ellen az őt elfogni próbáló csendőröknek.

¹² A tápiószőlői ügy végül nem lett vád tárgyává téve.

¹³ Polónyi Géza volt igazságügyi miniszter azért indított sajtó útján elkövetett rágalmozás miatt büntető eljárást Lengyel Zoltán országgyűlési képviselő ellen, mert az azt állította egy vezércikkben, hogy hivatalát vagyonszerzésre használta. Az ügyben az ügyészség átvette a vád képviselését és Lengyel Zoltánt később rágalmozás miatt el is ítélték.

¹⁴ Huszadik Század. 1908. 5-6. szám

esküdtek közül igyekezett válogatni, míg a védelem képviselője inkább az alacsonyabb műveltségű esküdteket preferálta. Az esküdtek kiválogatása során is megmutatkozott Gáll Endre személyes meggyőződése a vádlottak bűnössége és a bizonyítékok elégséges volta felől, ellenkező esetben aligha engedte volna meg, hogy az esküdtek közé kettő ügyvédet is (dr. Noszkay Jánost Budafokról és dr. Wattay Gusztávot Pomázról, aki egyben az esküdtek elnöke lett) beválogassanak.¹⁵

A védelem az ügyben az ügyészséget taktikázással vádolta, melynek az volt az alapja, hogy a sorban utolsó vádlott XVII. rendű Lakatos Róza Lina nem volt más, mint a vád első számú és legfontosabb tanúja, aki még a nyomozás során önként jelentkezett, hogy súlyosan terhelő vallomást tegyen a cigánykaraván tagjaira, akik közül nem egy közeli rokona is volt. Lakatos Róza Lina a vád szerint *egy koronát* fogadott el az elrabolt pénzből és így orgazdaságot követett el. A védelem nem is alaptalan következtetése mögött a korabeli bűnvádi perrendtartás azon szabályát kell keresnünk, mely szerint a vádlotthoz a védők nem intézhettek kérdéseket (!) és így a konkrét ügyben össze sem bírták zavarni, nem úgy, mint néha az ügyben tanúként kihallgatott szintén gyermekkorú cigánygyerekeket.¹⁶ Mivel Lakatos Róza Lina a tárgyaláson következetesen fenntartotta korábbi terhelő vallomását, Gáll Endre valószínűleg szándékosan így kialakított pertaktikája a vád szempontjából nézve rendkívül eredményesnek bizonyult.

A bűnügy tárgyalása során Gáll Endre emberséges hozzáállása egyébként többször is megmutatkozott, annak ellenére, hogy annak a közhangulat egyáltalán nem kedvezett. Hozzáállásának jellemző epizódja volt, amikor I. r. Sztojka Párnó vádlottat szembesítették saját fiával, a reá erősen terhelő vallomást tévő 12 éves Lakatos Kolompár Jancsival és a gyerek az apja előtt nem tudott megszólalni, azt a nyilatkozatot intézte a bírósághoz, hogy nem kívánja a szembesítésüket.¹⁷

Szintén jól megvilágítja Gáll Endre személyiségének jellemző vonását az az epizód, ami 1908. május 13. napján történt a tárgyaláson. Ezen a napon a védők – akiket elsősorban a közönség, de néha az elnökbíró részéről is méltánytalanságok értek – kivonultak a tárgyalóteremből, mert Rónay Kamill szerintük igazságtalanul utasította őket rendre dr. Török Aurél antropológus szakértőhöz intézett megjegyzéseik miatt. A védők nem akarták a tárgyalást addig folytatni, amíg részükre Rónay Kamill elégtételt nem adott. Ezt a bíró természetesen megtagadta, így az a veszély fenyegetett, hogy a tárgyalást – amelynek bizonyítási részét másnap már be is fejezték – meg kell ismételni. Gáll Endre azonban közvetített a felek között, a tárgyalás elnapolása után kezdeményezésére a bíróság és a védők egy különteremben tisztázták a kérdést és megállapodtak egy mindenkire nézve méltányos megoldásban. Ennek megfelelően a másnapi tárgyalás elején Rónay Kamill egy nyilatkozatot intézett a védőkhöz, mely szerint előző napi rendreutasításuk félreértésen alapult, így a rendreutasítást visszavonja.

¹⁵ PÉTERFY Tamás. Tűzön véren keresztül. A dánosi rablógyilkos kóbor cigányok története. Nyomatott a Szabadság könyvnyomdájában. 1435. E. 12th. St., Cleveland O. 1930. 5.old.

¹⁶ Lakatos Róza Linát arra való hivatkozással, hogy nem volt megfelelő belátása a bűncselekmény felismeréséhez az esküdtszék az eljárás végén felmentette...

¹⁷ Magyarország. 1908. május 10.

Ezen a napon – 1908. május 14-én – Gáll Endre felolvasta azt a negyvenöt oldalra terjedő 133 kérdést, melyet feltenni indítványozott az esküdteknek. A kérdésekkel az ügyész öt főcsoport szerint foglalta össze a bizonyítás anyagát. A kérdésekből kiderült, hogy Gáll Endre nem ragaszkodott az eredeti vádhoz, a pusztavacsi rablást teljes egészében ejtette, míg a dánosi csárda felgyújtásával az eredeti vádtól eltérően egyedül IV. rendű Kolompár Balog Tutát vádolta. Ebből is látható, hogy az ügyben – minden ellenkező híreszteléssel szemben – egyáltalán nem formális bizonyítás zajlott, az ügyész folyamatosan értékelte a rendelkezésre álló bizonyítékokat. A következő napokban a bíróság csak formális üléseket tartott, mert a kérdések megfogalmazásával volt elfoglalva. Végül Gáll Endre összes kérdését és a védők által indítványozott 201 kérdést is elfogadták, így tehát összesen 334 kérdést tettek fel az esküdteknek, ami abszolút rekord volt nem csak a magyarországi esküdtbíráskodás nem túl hosszú, de a külföldi esküdtbíráskodás történetében is. A kérdéseket 1908. május 21-én délelőtt olvasták fel, majd aznap délután négykor kezdte el Gáll Endre azt a háromórás vádbeszédét, amely hasonlóan az ügy irataihoz szintén nem maradt fenn, csak az újságok tudósításaiból¹⁸ lehet töredékesen rekonstruálni:

Most, hogy háromheti hosszas és fáradságos főtárgyalás után végre abban a helyzetben vagyunk, hogy a tárgyalás alatt álló bűnügy az összes rendelkezésünkre álló bizonyítékokkal együtt tisztán áll előttünk, mindenki jogos érdeklődése önök felé fordul, tisztelt esküdt uraim, mint akik hivatva vannak, hogy eme szövevényes bűnügyben a megsértett jogrendet és a közbiztosságba vetett hitet helyreállítsák és szavazatukkal módot és alkalmat adjanak a büntető igazságszolgáltatás érvényre jutásának. Azt hiszem, hogy feladatuk fontosságával az esküdt urak maguk is tisztában vannak. A bűncselekmények egész halmaza vár itt eldöntésre. Az elbírálás is annyiféleképpen képzelhető, hogy a törvényszék 334 kérdésben volt kénytelen ezt önök elé tárni elbírálás végett, ami már magában véve is hallatlan dolog az esküdtszék történetében. Ez a bűncselekmény a közéletnek valóságos szenzációjává nőtte ki magát. Mindenfelé, hol igaz érzésű emberek laknak, mély részvétet és szánalmat keltett Szarvas István és családja sorsa, másrészt általánossá tette a fölháborodást és megbotránkozást az a vadállatias kegyetlenség, amellyel a büntetettek a terhükre rótt bűncselekményt elkövették. Természetes, hogy a nagyközönség, amely ezekről tudomást vett és a bűnügy minden fázisát lázas érdeklődéssel kíséri, visszafojtott lélegzettel várja az önök ajkáról az ítéletet, amelytől nem csak a büntetettek megfenyítését, de az egész rakoncátlan cigányfajzat megrendszabályozását és más bűncselekményektől való elriasztását is reméli.

Kiváló érdekességet kölcsönöz ennek a bűnügynek a vádlottak sajátos egyénisége. Ők egy népfajhoz tartoznak, amely a tudományos kutatások szerint immár ötszázadik esztendeje, hogy közöttünk él. Ennek ellenére az ősi hagyományaitól oly kevéssé tért el, hogy még mindig vannak közöttük, akik a régi nomád életet folytatják, törzsfőnökök alatt élve. Sás kajálás módjára barangolják be az ország egyes vidékeit, kárhozatot és vészt hozva arra a vidékre, ahol felbukkannak. A cigány nem járul hozzá a

¹⁸ Magam a Budapesti Hírlap 1908. május 22-i és a Magyarország 1908. május 23-i számait használtam fel elsősorban.

társadalomhoz, az államhoz sem anyagilag, sem személyes szolgáltatokkal. A mai bűnügynek egyes fázisai is mutatják, hogy a cigánynak nincs személyisége, neve, kora, vallása se származása, nincsenek rokonai, szülei, ismerősei, mint más embernek, hiányoznak náluk azok a feltételek és alapvető tények, amelyek arra valók, hogy az ember egy modern állam kötelékébe beléphessen. Sajátságos faji tulajdonságai olyanok, hogy hajlandóvá teszik a bűnre. Az irodalom ezekre menő kötetei feltárják a cigányok életét. Tudjuk, hogy a cigány külső megjelenésében alázatos, meghunyászkodó, hízelgő, de befelé ravasz, kegyetlen, vérszomjas és bosszúálló. A munkára nem vállalkozik, nem hajlandó azokat a fáradságokat eltűrni, amelyek a munkával járnak, mellett cifrázkodó, korcsmázó, részeges és gyönyörökre vágyó, ezeknek kielégítésére anyagi eszközöket kell előteremtenie és így lesz hajlandóvá a bűnre. Vannak azonban szép és jó tulajdonságaik is, mint a nagy leleményesség, az összetartozandóság érzete és ideig-óráig oly testi fáradalmak elviselésére is képes, melyeket más ember elviselni nem tud. A cigányok következetesen megmaradnak a tagadásuk mellett, egymást folytonosan pártolják, a bűnbe esett embert befogadják, hibáit leplezik és ha az ember végignéz ezen a bűnügyön, rájön, hogy kitűnően szervezett rablóbanda működik közöttünk, amely bámulatos összetartással a mi megrontásunkra törekszik. Nagyon érdekes ebből tanulmányt csinálni, hogy miként fedezik a férfiak magukat a nőkkel, a lopott dolgokat az asszonyoknak adják át és ha az asszonyok is bajba kerülnek, a gyermekekkel fedezik magukat, tudván, hogy az irgalmas emberek a gyermekeket nem bántják. A cigányoknak felemlített jó tulajdonságai az ő szempontjukból mind kiváló tulajdonságok, de nem egyebek az évszázadokon át tartó üldözések folyamán kifejlődött tulajdonságoknál és most ebben az összetartásban a mi veszedelmünket láthatjuk. Nem akarom az öt századon át elkövetett bűnökért ezeket a cigányokat vádolni, én konkrét vádakkal fogok előállani. Szegény Magyarországon nincs egyetlen egy vidék sem, ahol fölös számban ne volnának cigányok.

Az én vádbeszédem célja, hogy az önök ítélkezését előkészítsem s megkönnyítsem. Előadom mindazokat a bizonyítékokat, melyekkel ezt a tényállást megvilágíthatónak és bizonyíthatónak találom, és ki fogom mutatni, hogy ez a tényállás a Btk. mely szakaszával, mely összefüggésben áll.

A vádbeszédben a bevezető rész elhangzása után Gáll Endre ismertette a tényállást egészen a cigánykaraván egerszalóki áttelelésétől a dánosi rablógyilkosság utáni elfogásokig. Ezután érzékeltette a nyomozás nehézségeit és a vádlottak családi összefonódásait:

A jelen esetben zavarban van az ember, hogy hol kezdje a bizonyítást. A vádlottak teljes tagadásban vannak, sőt a tagadáson is túlmennek. Azért kellett a tárgyalásnak három hétig is eltartania, mert a bizonyításnak onnan kellett kiindulnia, hogy ki kicsoda, egymással milyen viszonyban vannak s tekintve, hogy cigányokról van szó, ezek megállapítása majdnem emberfeletti feladat volt. Soha bűnügyi vizsgálat egy cigánykaravánnak ily nagy időre terjedő bűnügyével nem foglalkozott és nem sikerült még cigánykaraván kalandjait úgy felderíteni, mint ebben a bűnügyben történt. Az összes vádlottak két családnak sarjai. az egyiknek feje Surányi Ignác alias Balog Bihar, a másiké Kolompár Mari az öreg vacsi cigányasszony. Ennek a két cigánynak a

leszármazói az összes vádlottak. Vannak még más leszármazói is ennek a két öreg családfőnek, de azok részben Márianosztrán, részben pedig az ország különböző törvényszéki fogházaiban Egerben és Kecskeméten vannak fogva.

A vádlottak családi viszonyainak feltérképezése után Gáll Endre kijelentette, hogy a 120 tanú¹⁹ vallomásának mérlegelésével és a helyszíni szemle adataival való egybevetésével foglalkozni nem fog, majd áttért a bizonyítékok értékelésére, melyeket három csoportban terjesztett elő. Először a bűnjelekről beszélt:

A közvéleményben valamint az újságokban és a köztudatban és a védő urak körében is az a nézet terjedt el, hogy a Lakatos Róza, vagy a Murzsa vallomásán alapszik a vád. Ez ellen a felfogás ellen ünnepélyesen tiltakozom s kijelentem, hogy a vád nem a cigánygyerekek vallomásain alapszik, hanem annak főerősségei a bűnjelek. Ezek teszik azt a vaskeretet, melybe a vád beleilleszkedik, a cigánygyerekek vallomása pedig csak arra való, hogy a hézagokat velük kitöltsük. A dánosi rablógyilkosság bűnjeleinek egy részét a nyomozat a kecskeméti, a másik részét a téglási cigányoknál találta meg. Ebből az következik, hogy a Tégláson és a Kecskeméten elfogott cigányok bűnösök.

A bűnjelek elemzése után az ügyész áttért a cigánygyerekek vallomásainak értékelésére. A cigánygyerekeket ő sem tartotta aggálytalan tanúknak „mert cigányok, mert gyerekek, s mert vallomásaik eltérnek egymástól.” Kifejtette, ha már cigány tanúkról van szó, inkább hisz a gyerekeknek, mint a vádlottaknak sikertelenül alibit igazolni próbáló Rafaeleknek, Lakatos Sándoroknak.²⁰ Ismertette Lakatos Róza és a három cigányfiú vallomása közötti eltéréseket, majd rámutatott arra, hogy az ellentmondások dacára a gyerekek tanúvallomásai igen is nagy bizonyító erővel rendelkeznek, mert olyan információkat tartalmaznak, amelyeket csak a helyszínen járt személy tudhatott, vagy mint a gyerekek, ilyen személytől hallotta:

Ezek a gyerekek számos oly aprólékos részleteket mondtak el a dánosi rablógyilkosság lefolyásáról, amelyeket a nyomozat is megerősített. Így elmondták, hogy Szarvas Teréz megbecstelenítésekor Trokár Marcsa minden egyes alkalommal, ahányszor a szerencsétlen leány felsikoltott mindig beleszúrt a mellébe egy késsel. Az orvosi vizsgálat kilenc ilyen félkör alakban ejtett késszúrást talált a halott leány mellén. Elmondták a fiúk, hogy a baltával egyikük belevágott az ajtófélfába. A baltacsapás nyoma látható volt. Tabányi kocsis megöléséről elmondták, hogy ezt baltával vágták fejbe. Az orvosi vélemény kétségtelenül beigazolta, hogy a balta foka beleillik a halott fején ejtett sebbe. Elmondták, hogy Sztojka Bajka a rablás után magához vette Szarvas István puskáját s ezzel rálőtt Tabányira, de a fegyver csütörtököt mondott. Erre a fegyvert összetörve beledobta a dűlőárokba. A fegyvert összetört állapotban ott meg is

¹⁹ Az öt meghallgatott szakértővel együtt összesen 118 tanút hallgatott ki a bíróság, illetve ezek közül párnak csak a korábban felvett vallomását olvasták fel (halál, betegség, időközben gyengeelméjűvé válás miatt).

²⁰ Rafael Tatus János, Rafael Pipi János és Rafael György a gyóni rablás előtt találkoztak a vádlottakkal, ők vitték ki őket kocsin a gyóni szőlőkbe, ahol a bűncselekmény történt. Tanúként ezt tagadták, de vallomásukat több tanú és Lakatos Róza Lina is cáfolta. Lakatos Sándor tanú pedig azzal váltott ki nagy derűtséget a tárgyalóteremben, mikor feleségét a XIII. rendű vádlott Lakatos Erzsit előbb feleségeként köszöntötte, majd kijelentette, „most, hogy jobban megnézem, a vádlott nem az én feleségem.”

találták. A csárda felgyújtását is oly pontos részletességgel adták elő ezek a fiúk, hogy azt a nyomozat és a vizsgálat mindenben megerősítette.

Gáll Endre vádbeszéde végén a cselekmények jogi minősítését magyarázta el az esküdteknek, majd arra kérte őket, hogy mondják ki a vádlottak bűnösségét. A vádbeszédet a tárgyalás közönsége zajos tetszéssel fogadta, „*általános elismerés honorálta azt a nyugodt, fölényes biztosságot, amellyel beszéde során a bizonyítás hatalmas anyagával bánt.*”²¹ A tárgyalás következő három napján a védők mondták el védőbeszédeiket, melyet az I. rendű vádlott védője Battlay Dezső rögtön azzal kezdett, hogy elismerte az ügyész perbeszédének higgadt tárgyilagosságát. A védők perbeszédeikben általában arra hivatkoztak, hogy a gyerekek vallomása egyáltalán nem fogadható el, a tanúvallomásokat betanították. A védők ezt annak ellenére állították, hogy Lakatos Róza Lina első terhelő vallomásának felvételére a Tégláson elfogott gyanúsítottak helyszínre történő szállításakor, a vonaton került sor, hatósági tanúk – ahogy akkoriban nevezték „bizalmi férfiak” – jelenlétében. Ezek a hatósági tanúk – Vrabecz Béla debreceni postai segédtiszt és Orosz Béla füzesgyarmati kereskedő – az 1908. május 6-i bírósági tárgyaláson is elmondták, Lakatos Róza Lina az ő jelenlétükben, önként, mindennemű erőszak vagy fenyegetés nélkül adta elő vallomását, sőt Fogarasi Gyula csendőr őrmester még külön is figyelmeztette a fiatal cigánylányt, csak azt mondja el, amit biztosan tud. Vrabecz Béla erről még akkor jegyzeteket is készített, amit felolvasott a tárgyaláson.

Mivel az esküdtek 1908. május 27-én kimondták a vádlottak bűnösségét, a büntető perrendtartás szerint a vádnak indítványt kellett tennie a büntetés kiszabására az enyhítő és súlyosító körülmények felsorolásával. Az esküdtek verdiktje nyomán az első hat vádlottal (Sztójka Parno, Sztójka Dolár, Sztójka Bajka, Kolompár Balog Tuta, Sztójka Kuna, Trokár Marcsa) szemben halálbüntetés kiszabása is lehetséges lett volna, a közvélemény ezt is várta, sőt biztos volt benne, néhány lap már az akasztófák ácsolásáról cikkezett.²² A legnagyobb meglepetésre azonban Gáll Endre, mivel a halálbüntetéssel fenyegetett bűncselekményt elkövető vádlottak közül háromnak is bizonytalan volt az életkora, csak a másik három vádlottal szemben indítványozta a legsúlyosabb büntetést:

*Azzal az általános enyhítő körülménnyel szemben, hogy a vádlottak valamennyien vadon, minden elemi oktatás és valláserkölcsi nevelés nélkül nőttek fel, gyermekkorukban zsenge és hajlítható lelkületük a rossz példák fejlődése alatt fejlődött, szemben áll a bűncselekmények szörnyű halmazata és az a körülmény, hogy a terhükre rótt bűncselekmények olyan természetűek, hogy a nevelés és képzés hiányával ki sem menthetők. Ezért azokkal szemben, akik a bűncselekmények elkövetésekor életkoruk 20-ik évét meghaladták: a dánosi ügyben érdekelt Párnó, Dolár és Trokár Marcsával szemben a törvény teljes szigorának alkalmazása indokolt. Bajka, Kuna és Tutával szemben a büntetés a 87. szakasz alapján szabandó ki.*²³ Párnó volt a vezér, aki hasonló

²¹ Magyarország. 1908. május 23.

²² A Nap. 1908. május 29.

²³ 1878. évi V. törvénycikk a magyar büntetőtörvénykönyv a büntettekről és vétségekről (Csemegi kódex) 87.§-a alapján azzal szemben aki a bűncselekmény elkövetésekor a huszadik évét nem töltötte be sem halálbüntetés, sem életfogytiglani szabadságvesztés nem volt kiszabható.

bűncselekmény miatt már 10 évre el van ítélve.²⁴ Dolárnál volt a fejsze, amellyel Szarvas Istvánt és Tabányit megölték. Tuta ezen kívül még a btkv. 232. szakaszába ütköző bűncselekményt elkövette. Trokár Marcsával szemben kiemelendő, hogy ő volt az, aki rávette társait a dánosi bűncselekményekre, viszont Lidi, Lizi, Lulugyával és Buerrel szemben enyhítő körülményt képez, hogy ezen bűncselekmények végrehajtásáról le akarták beszélni azokat. Trokár Marcsa kivételével a többi asszony vezérszerepet nem vitt, hanem a férfiak bűncselekményéhez csatlakoztak, tehát javukra tudandó be az a fölény, az a szupremácia, amit a vezetők velük, mint a karaván női tagjaival szemben gyakoroltak. Ugyanaz a körülmény, amit a vádlottak ellen a bűnösség kérdésében az orgazdaság bizonyítására felhoztam, hogy a rabolt tárgyak a közös megélhetés és életfenntartás céljait szolgálják, egyúttal enyhítő körülmény is, mert nyilvánvalólag nem annyira nyereszkesről, mint inkább a közös megélhetés eszközeinek megszerzéséről volt szó. A bűnjelek a pénz, óra, lánc, forgópisztolyok adassanak ki néhai Szarvas István örökösének. A királyi törvényszék bölcsessége megtalálja a büntetés kiszabásánál a helyes mértéket és ahol a körülmények megengedik, adjon helyt az igazság mellett a méltányosság érvényesülésének is!

Rónay Kamill büntető tanácsa végül egyetlen halálos ítéletet sem hozott az alábbi indokolással:

...a királyi törvényszék a tárgyalás folyamán felmerült adatokban nem talált oly megnyugtató és biztos támpontot arra nézve, hogy ezek a csárda belsejében tanúk nélkül lefolyt események alkalmával személyenként mily mérvű tevékenységet fejtettek ki s nincs kizárva annak lehetősége, hogy a csárdában lefolyt vérengzésben az esküdtek által szintén bűnösöknek felismert többi vádlottak közül épp azok fejtettek ki nagyobb tevékenységet, akikre nézve koruknál fogva a legsúlyosabb büntetési tétel nem alkalmazható.²⁵

Ez ellen a döntés ellen, amely a már 20 évesnél biztosan idősebb vádlottakat is megmentette az akasztófától Gáll Endre ugyan semmisségi panasszal élt a Curiához, de semmisségi panaszát 1908. november 19-én háromnapos tárgyalást követően dr. Sebestyén Mihály büntető tanácsa ugyanúgy elutasította, ahogy a vádlottak és védőik által bejelentett semmisségi panaszokat, így az ítélet jogerőre emelkedett.²⁶

Gáll Endre karrierjére jó hatással volt a dánosi bűnügy, a Pestvidéki Királyi Ügyészség vezetőjeként utóbb már mint főügyész-helyettes látta el hivatalát. Előmenetele töretlen volt,

²⁴ Sztojka Párnót testvérének a megölése miatt ítélték el nem sokkal a dánosi tárgyalás megkezdése előtt, 1908. február 28-án.

²⁵ Magyarország. 1908. május 30.

²⁶ Ennek ellenére még ma is vannak, akik a tényekkel szemben azt állítják, hogy az ügyben hat halálos ítélet született így pl. Paár Ádám: Cigány emberevők? Egy per tanulságai. Kultúra és Közösség. Művelődéstudományi folyóirat. 2008. évi 1. szám. Az eredetileg a XVIII. században lezajlott honti „emberevő” cigányok elleni perrel szóló cikk lábjegyzetében a szerző teljesen valótlanul azt állítja, hogy a dánosi ügyben 6 embert felakasztottak, 15-öt pedig életfogytiglanra ítélték, annak ellenére, hogy „bűnösségükre vonatkozóan egyetlen bizonyítékot sem találtak.” Ruva Farkas Pál előadásában 2011-ben, a Cigány Tudományos és Művészeti Társaság XXI. nemzetközi tudományos konferenciáján megismételte a hat ártatlan cigány felakasztásának hamis legendáját. <http://ctmt.freewb.hu/a-konferencia-eloadasai>

1915-ben a Pestvidéki Királyi Törvényszék elnökévé nevezték ki. Fáradozásainak is köszönhetően hivatali ideje alatt a törvényszék új épületet kapott. (Az épület – Budapest II. Fő utca 70-78 - a mai napig igazságszolgáltatási funkciókat lát el, többek között ma itt található a Budapesti XI. és XXII. kerületi Ügyészség is). 1934. október 1-én dr. Lázár Andor igazságügyi miniszter javaslatára Horthy Miklós kormányzó koronaügyésszé nevezte ki, tehát a dánosi bűnügy országos hírnévre szert tett ügyészéből huszonhat évvel később az ország első számú ügyésze lett. Koronaügyészi kinevezése egyben azt jelentette, hogy az Országgyűlés Felsőházának is tagja lett.²⁷ Magas tisztségét nem tudta sokáig betölteni, nem sokkal később megbetegedett, ezért 1935. június 14-én nyugállományba vonult. 1935. december 10-én budapesti lakásán – Bp. VIII. Szentkirályi u. 2. – halt meg.²⁸

Özv. Gáll Endréné sz. lánczi Lánczy Etelka úgy a maga, valamint fiai, menyé és az egész rokonság nevében szomorú szívvel, Isten akaratában való megnyugvással tudatja, hogy a forrón szeretett legjobb férj, a szerető édesapa, rokon és jóbarát

DR. GÁLL ENDRE

ny. koronaügyész, Pest-Pilis-Solt-Kiskun-vármegye törvényhatósági bizottságának örökös tagja, a Budapest-Józsefvárosi református egyház presbitere, az Országos Kaszinó választmányi tagja

folyó évi december hó 10.-én hajnali 3 órakor munkás életének 68.-ik, boldog házasságának 35.-ik évében rövid szenvedés után visszaadta nemes lelkét Teremtő Urának.

Drága halottunk földi maradványait folyó évi december hó 12.-én, csütörtökön délután 3 órakor a Kerepesi-uti temető halottasházából a református egyház szertartása után, Budapest székesfőváros által adományozott díszsírhelyre helyeztük örök nyugalomra.

Budapest, 1935. évi december hó 10.-én.

„A szeretet soha el nem fogy.”
I. Kor. 13.

<p>Gáll Imre dr. Gáll Endre fiai</p>	<p>Gáll Imréné sz. deutsch-pawlowitz báró Mattencloitt Eszter menye</p>	<p>dr. bizáki Puky Endre és felesége sz. lánczi Lánczy Gizella sógora és sógornője</p>
---	--	---

Lakás: VIII. Szentkirályi-u. 2.

Községi temetkezési intézet központi irodája: IV. Kígyó-u. 5. Tel.: 88-5-55.

Nyomt. Buschmann P. utólag
IV. ker., Molnár-utca 3. szám

2. ábra Gáll Endre gyászjelentése

²⁷ Ekkor készült díszmagyaros portréja, mely több más koronaügyész portréjával együtt a legfőbb ügyész hivatali fogadószobájának falát díszíti.

²⁸ Dr. Horányi Miklós (szerk.): Fejezetek az ügyészség 130 éves történelméből. Budapest Legfőbb Ügyészség 2002. 83. old.

A Magyar Távirati Iroda a halálhíréről szóló tudósításban is fontosnak tartotta megjegyezni, hogy ő volt a híres dánosi bűnperben a közvádó.²⁹ Koronaügyészként dr. Finkey Ferenc az egyik legkiválóbb magyar büntetőjogász lett az utódja, aki az alábbi sorokat írta róla:

A hetedik koronaügyész, tehát az én közvetlen elődöm Gáll Endre, a pestvidéki királyi törvényszék elnöke lett. Halász Lajos³⁰ bácsi példájára ő is inkább külső díszként

ambicionálta magának a koronaügyészi állást s az ezzel járó felsőházi tagságot. Ő is rövid ideig viselte e díszes hivatalt. Nagy tehetségű, kiváló szervező és adminisztratív vezető egyéniség, kellemes modorú, fess úriember, kitűnő zongorista volt, akit nem csak bírói és ügyészi körök, de az egész budapesti előkelő közönség szeretettel vett körül. Két igen jeles fia maradt az ő váratlan korai halála után.³¹

3. ábra Gáll Endre portréja az Országgyűlési Almanachban

Ahogy azt a fenti idézet is tartalmazza dr. Gáll Endre aktív és népszerű résztvevője volt a budapesti társasági életnek. Az Országos Kaszinó és a Hunnia csónakázó egyeslet választmányi tagja, a Magyar Zenebarátok Egyesületének alapítója volt. Szeretett olvasni, Jókai Mór, Mikszáth Kálmán és Herczeg Ferenc voltak a kedvenc magyar szerzői. Kedvelte a színházat, ha tehetett akár heti kétszer is színházba ment. Legkedvesebb hobbija azonban a zene volt, imádta a magyar nótát és a népdalokat. Szépen zongorázott, családi körben akár négykezes is játszott feleségével Lánczy Etelkával – akivel 1900-ban házasodtak össze – vagy idősebb fiával, Imrével. Feleségétől két fia és egy lánya született. A Farkasréti temetőben nyugszik.³²

²⁹ MTI Hírchívum 1935. december 10.

³⁰ Dabasi Halász Lajos 1930-ban volt koronaügyész.

³¹ Finkey Ferenc visszaemlékezéseinek kéziratban maradt kiegészítése. Másolata elolvasható a Legfőbb Ügyészségen, az első emeleten található ügyészség történeti kiállításon.

³² A Gáll család közlése.

4. ábra A Láczy család kúriája Alberti-Irsán³³

---

³³ Korabeli képeslap. Érdekes véletlen, hogy a Láczy családnak Irsán volt kúriája, pár kilométerre a dánosi bűncselekmény helyszínétől. Gáll Endre egyik fia Imre – aki később híres mérnök és a hídtörténet kutatás nagy alakja lett – Irsán született 1909. június 28-án, amikor felesége éppen meglátogatta a szüleit. Láczy Etelka 1968-ban, Gáll Imre 2006-ban 97 évesen hunyt el.